

УДК 1(477)(091)(075.8)

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО Д.ЧИЖЕВСЬКОГО

Студ. К.А. Ерфан, гр. БДWeb-16

Науковий керівник доц. Р.В. Множинська

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета. Ця робота ставить на меті освоєння матеріалу з історіософії, формування свого власного ставлення до світу і суспільства, вміння відстоювати свободу слова, думки й вибору.

Завдання. Основним завданням є ознайомити з основами філософського мислення Дмитра Івановича Чижевського (1894, Олександрія, нині Кіровоградської області - 1977, Гайдельберг, ФРН) - ученого-енциклопедиста, культуролога, філософа, славіста, дослідника української і слов'янської літератур, історії культури, філософії. Один із найвидатніших славістів останнього тридцятиліття 20 століття, відомий дослідник німецької славістики. У багатогранній науковій діяльності Чижевський виявив велику ерудицію і зробив значний внесок у дослідження історії літератури, естетику й філософію (російську, українську, словацьку, чеську, польську й німецьку, хоча з 1000 наукових праць більшість - близько 200 присвячено Україні).

Наукова новизна. Наукова новизна полягає в тому, що Чижевський першим відкрив слов'янське і зокрема українське бароко, а історію української літератури намагався побудувати як історію стилів: підкреслюючи початковий зв'язок з візантійською культурною сферою та вказуючи на співзвучну зміну стилів з західними впливами (з 16 ст.).

Разом з тим феномен українського бароко вчений ставив у загальноєвропейський контекст, не вичленовуючи лише стилістику, а підкреслюючи тотальність барокового мислення у ті часи.

Дав культурно-історичну періодизацію розвитку філософської думки в Україні.

Першу синтетичну працю з історії філософії на українських землях запропонував Дмитро Чижевський. Саме вона протягом тривалого часу визначала і продовжує визначати основні підходи до вивчення проблем розвитку української філософії.

Загальне бачення Д. Чижевського про становлення й розвиток історії української філософії відзначає реальний початок історико-філософського українознавства як самостійної галузі.

Результати дослідження. Серед багатоманіття сфер гуманітарного знання, позначених суттєвим внеском, зробленим Дмитром Чижевським, поважне місце належить історії філософії.

Вчений охоплює теми, починаючи з античної філософії й аж до німецької класичної філософії й німецької містики. Але тим осередком, навколо якого завжди центрувались історико-філософські дослідження вченого, безумовно, була історія філософії України. Саме в цю галузь історико-філософської науки Д. Чижевський зробив чи не найвизначніший внесок, завдяки чому він справедливо може вважатися фундатором наукового історико-філософського українознавства.

Д.Чижевський - автор фундаментальних праць «Філософія на Україні», «Нариси з історії філософії на Україні», «Філософія Сковороди», «Історія української літератури від початків до доби реалізму» та інших. Автор «теорії стилів». З вересня 1949 - професор Гарвардського університету. З 1962 - член Гейдельберзької Академії, член-засновник Української вільної АНМ в США.

Дмитро Чижевський завжди принципово відрізняв українську культуру і мову від російської (великоруської) і від своїх німецьких колег за фахом вимагав слідувати цьому.

Філософські вчення Д. Чижевський поділяв на раціоналізм та емоціоналізм. Розвиток філософії вчений розглядав як розвиток духовної історії, де філософія є самоусвідомленням народом своєї культурної самобутності. При зверненнях до історії філософії Чижевський відкидав уявлення про неї як історії помилок людського духу. На думку Д. Чижевського, до ХІХ ст. єдино видатним представником східнослов'янської філософії був Г. Сковорода. Специфіку української філософії він виводив з головних рис українського світогляду, серед яких виділяв емоціоналізм; нахил до духовного усамітнення; гармонію між зовнішнім та внутрішнім, прагнення до згоди, миру, а не боротьби, де крайні течії не знаходили відгуку, оскільки віддавалось належне навіть тим думкам, що були протилежні власним; релігійне забарвлення. Однак вважав, що Україна ще не подарувала світові свого великого філософа, оскільки за всю свою історію вона жодного разу не ставала ареною появи нового напрямку, який би поширився в інших країнах і мав вплив на розвиток їх національної культури.

Щоправда, сам учений досить обережно розцінював значення своєї праці, зауважуючи, що історія філософії на Україні не є головною темою його студій, і що тому той матеріал, який він подає, не може вважатись завершенням і викінченням наукової праці в цій галузі, а навпаки скоріше має на меті пробудити цікавість і увагу до цієї галузі дослідження, що досі оминалась україністикою.

Основні твори: "Логіка" (1924); "Філософія на Україні: Спроба історіографії питання" (1929); "Нариси з історії філософії на Україні" (1931); "Філософія Г.С. Сковороди" (1934); "Гегель в Росії" (1939); "Коменський і західна філософія" (1939); "Український літературний барок: Нариси". У 3 т. (1941 - 1944); "Філософія життя Штура: Глава з історії словацької філософії" (1941); "Історія української літератури від початків до доби реалізму" (1956); "Росія між Сходом і Заходом: Історія російської думки II: 18-20ст." (1961).

Висновки. Досліджуючи цю тему, можна вільно оперувати термінологією, філософськими поняттями і категоріями; створити широкі можливості для усвідомлення і використання філософії як методології наукового пізнання і перетворення світу, застосування найбільш загальних законів і категорій, філософських принципів до аналізу суспільних явищ і наукових проблем.

Ключові слова: Д. Чижевський, історико-філософське українознавство, українська філософія, філософія Сковороди.